

سلسلهٔ من یرد الله به خیراً یفتحه فی الدین (۸)
خداوند بهر کس اراده خیر داشته باشد او را در دین آگاهی میدهد

**وجوب عمل به سنت رسول الله ﷺ
و کفر کسیکه آنرا انکار کند**

تألیف:

علامه عبدالعزیز بن عبداللہ بن باز

ترجمہ: **ابی عبداللہ:**
اسحاق بن عبداللہ بن محمد الدبیری العوضی

چاپ دوم ۱۴۲۰ھ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِهٖ سُنَّتِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتِرَا اِنْكَارِ كُنْد

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَقْدَمَهٗ مُتْرَجِم

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ
مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مِنْ يَهْدِهِ اللهُ
فَلَا مِضْلَ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ
تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ أَمَّا بَعْدُ:
عِلْمٌ حَدِيثٌ وَ سُنَّتٌ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ عِلْمِي
اِسْتِ كِهٖ بُوَسِيْلَهٗ أَنْ اَقْوَالَ وَ اَفْعَالَ وَ اَحْوَالَ وَ
كِرْدَارِ پِيْغَمْبِرِ شَنَاخْتِهٖ مِيْ شُوْد .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِهِ سُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفَرِ كَسِيكِهِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

سنت یعنی چه؟

در لغت: روش خوب و بد سنت گفته می‌شود چنانکه رسول الله ﷺ فرمودند: ((من سنَّ سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة، ومن سنَّ سنة سيئة فعليه وزرها ووزر من عمل بها إلى يوم القيامة)). [مسلم].

کسیکه سنت و روش خوب بنیان نهد أجر و پاداش آن سنت و پاداش کسیکه به آن تا روز قیامت عمل کند به او می‌رسد، و کسیکه سنت و روش بدی بنیان نهد گناه آن کردار و گناه کسی که آن کار بد را انجام می‌دهد تا روز قیامت به بانی آن می‌رسد.

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

در اصطلاح محدثین: مجموعه گفتار و کردار و تأیید و وصف کیفیت خُلُقِی و خُلُقِی ثابت شده از پیغمبر ﷺ چه قبل از بعثت و چه بعد از آن، سنت گفته می‌شود .

در اصطلاح أصولیین: قول، فعل، و تقریر یعنی احوال نقل شده از رسول الله ﷺ سنت نام دارد .
مثال قول: گفتار پیامبر ﷺ در هر مناسبتی و آنچه متعلق است به شرح احکام چنانکه فرمودند: ((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ)) . [متفق علیه] . همانا أجر و پاداش اعمال با نیت است .

مثال أفعال و کردار: آنچه صحابه و یاران پیامبر ﷺ نقل کرده اند از أفعال و کردار او در

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

عبادات و غیره مانند ادای نماز و بجای آوردن حج و آداب روزه و حُکم و قضاوت کردن در عقوبتها و مجازات إلهی .

مثال تقریر پیغمبر: اگر از صحابه فعلی صادر می‌شد و پیامبر ﷺ در برابر آن سکوت می‌کرد، و یا آنرا تأیید می‌کرد، و یا اینکه آن کار را تعریف و تمجید می‌کرد، این چیز تقریر نام دارد .

بحث در سنت مصطفی ﷺ امری بسیار با اهمیت است، و سنت یکی از مصادر تشریح اسلامی است، خصوصاً وقتی می‌بینیم دشمنان اسلام برای امت اسلامی توطئه می‌کنند و می‌خواهند در مورد سنت مصطفی ﷺ در دل مسلمانان شك و تردید

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

ایجاد نمایند، زیرا ما در عصری هستیم که نظام عالم مضطرب و آشفته است و از ایجاد راه حلی صلح آمیز برای جهانیان عاجز مانده است .

و عقیدهٔ ما مسلمانان بر این است که هیچ راهی برای سعادت دنیوی و آخروی وجود ندارد بجز رجوع به تعالیم مبین اسلامِ پاک از تحریف و تبدیل و تغییر، چنانکه رسالت محمدی آنرا برای ما از نزد باریتعالی آورده است .

مصادر تشریح اسلامی در بین مسلمانان ظاهر و آشکار و محفوظ و معروف است .

و جای هیچ شك و تردیدی نیست که سنت مطهر پیامبر اسلام ﷺ دومین مصدر تشریح بعد از

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

کتاب خدا قرآن می‌باشد، زیرا غالباً قرآن شامل قواعد عامه و احکام کلی در تشریح اسلامی است، و سنت مطهر شرح دهنده این قواعد و کلیات می‌باشد.

این برای کسی واضح و روشن می‌گردد که دسترسی به سنت مطهر رسول اکرم ﷺ را دارد و آنرا در معرض عمل قرار داده است.

در قدیم سنت مطهر از طرف فرقه‌های گمراه و ملحد مورد حمله قرار گرفته، همچنین در عصر حاضر نیز مورد هجوم بعضی از مستشرقین و خاورشناسان متعصب و مبلغین دین یهود و نصاری و استعمار زده قرار گرفته، آهم برای ایجاد فتنه و

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

هدم این رکن بزرگ و اساس اسلامی است، و متأسفانه بعضی از کسانی که مسلمان غرب زده اند به آنان کمک کرده به سنت مطهر طعنه زده و می‌زنند، از جمله این مسلمان نمایان نویسنده ای بنام أبو ریه می‌باشد که در کتاب خود (أضواء علی السنة المحمدية) که مصادر و مراجع او بیشتر از آراء معتزله و آراء مستشرقین و از غلات فرقه های گمراه اسلامی است به تشکیک در سنت مطهر رسول اکرم ﷺ مبادرت ورزیده است .

و ما به اینخاطر این کتابچه را که روشننگر اهمیت سنت مطهر رسول اکرم ﷺ می‌باشد برای فارسی زبانان جهان ترجمه کرده تا اینکه بتوانند با

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

خواندن و مطالعه آن به اهمیت سنت مطهر پی
برند، ناگفته نماند که این کتابچه که: (وجوب
العمل بسنة الرسول ﷺ و كفر من أنكرها)،
(وجوب عمل به سنت رسول الله ﷺ و كفر
كسيكه آترا انكار كند) نام دارد از نوشته عالم و
دانشمند بزرگ اسلامی علامه الشيخ عبدالعزيز بن
عبدالله بن باز مفتی عام عربستان سعودی و رئیس
هیئت کبار علماء و دانشمندان عربستان و رئیس
دایرهٔ بجنهای علمی و فتوای شرعی می‌باشد .
امیدواریم توانسته باشیم بوسیلهٔ ترجمهٔ این
کتابچه خدمتی به دین مبین اسلام کرده باشیم .
قبلاً از خوانندگان محترم از اشتباهات احتمالی در

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكِهِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

ترجمه و چاپ پوزش می‌طلبیم، زیرا کسی بجز انبیاء و پیامبران علیهم الصلاة والسلام معصوم نیست .
از خداوند مسئلت داریم که آنرا خاص برای رضایت خود قرار دهد . و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین .

وصلی الله وسلم وبارک علی نبینا محمد وعلی آله
وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ .

أبو عبدالله

إسحاق بن عبدالله بن محمد دبيري

الرياض ١٤١٥/٤/٤هـ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِهِ سُنَّتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفَرِ كَسْبِكَ أَنْتَ أَنْكَارُ كُنْدٍ

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلاة والسلام على عبده ورسوله نبينا محمد المرسل رحمة للعالمين وحجة على العباد أجمعين وعلى آله وأصحابه الذين حملوا كتاب ربهم سبحانه وسنة نبيهم ﷺ إلى من بعدهم بغاية الأمانة والإتقان والحفظ التام للمعاني والألفاظ ﷺ وأرضاهم وجعلنا من أتباعهم بإحسان .
أما بعد:

علمای اسلام در قدیم و جدید اتفاق کرده اند که اصول و اساس معتبر در اثبات احکام شرعی و بیان حلال و حرام در درجه اول قرآن کتاب خدا است که: ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾ . [فصلت ۴۲] . [باطل از هیچ سو به آن

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

راه ندارد، نه پیش از آن کتابی آمده که آنرا باطل کند، و نه بعد از آن کتابی می‌آید که آنرا باطل کند].

سپس سنت رسول الله ﷺ که از هوی و هوس صحبت نمی‌کند، بلکه وحی است که خداوند بر او نازل فرموده .

سپس اجماع علماء و دانشمندان امت اسلامی است .

و علماء در اصول دیگر اختلاف کرده اند که از مهمترین آنها قیاس می‌باشد .

و جمهور أهل علم و دانش بر این هستند که قیاس حجت است اگر شروط معتبر آن کامل باشد .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

و دلیل بر این اصول بسیار است که شمارش نمی‌توان کرد و شهرتش بیش از آن است که ما آنرا در اینجا ذکر کنیم .

أما أصل أول: قرآن کتاب خدا است که در بعضی از جاها این کتاب به وجوب إتباع و پیروی و تمسك و چنگ زدن به آن، و توقف کردن در حدود قوانین إلهی دلالت می‌کند .

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿اتبعوا ما أنزل إليكم من ربكم ولا تتبعوا من دونه أولياء قليلاً ما تذكرون﴾ . [الأعراف ۳] .

[ای رسول خدا به کسانی که قرآن را برای آنها تبلیغ می‌نمایی، بگو: پیروی کنید از آنچه از سوی

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كُنْد

پروردگار شما بر شما نازل شده است، و از غیر خداوند دوستانی که کارهای آنها در جهت نافرمانی خدا است اطاعت و پیروی نکنید، (مقصود از اولیاء اینجا گمراه کنندگان از شیاطین جن و انس هستند که انسان را به کفر و معاصی وادار می‌کنند) این دوستان خیلی کم پند پذیر هستند، بیشتر دین خدا را رها میکنند و تابع غیر خدا میشوند].

و همچنین خداوند عزوجل می‌فرماید: ﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾. [الأَنْعَام ۱۵۵].

[و این کتاب مبارک (قرآن) را نازل کردیم،

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرٍ كَسَيْكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

پس از آن پیروی کنید و راه تقوی را در پیش
گیرید تا رحمت خداوند شامل حال شما گردد].

و همچنین می‌فرماید: ﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ
وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ
السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ . [المائدة ۱۶] .

[از طرف خداوند بسوی شما نور و روشنائی —
یعنی محمد رسول الله ﷺ و کتابی آشکار — آمد،
کسانی که در پی خوشنودی خداوند هستند خداوند
آنها را بوسیله این کتاب به راه راست می‌رساند، از
تاریکی کفر به نور ایمان بیرون می‌آورد و به راه
راست هدایت و راهنمائی می‌کند] .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارِ كُنْد

و می‌فرماید: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ .
[فصلت ۴۱ - ۴۲] .

[همانا مردمی که به قرآن کفر ورزیدند (به حدی بخود بد کرده اند که بدکاری شان در وصف نمی‌گنجد) و قرآن در حقیقت کتابی نیرومند و محفوظ است خدا از آن نگهداری می‌کند، کتابی است که کلام خدا است، و نگهبان آن هم خداوند است . باطل از هیچ سو به آن راه ندارد، نه جلوتر از آن کتابی آمده که آن را باطل کند، و نه بعد از آن کتابی می‌آید که آن را باطل کند،

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

خداى يكتا ضامن نگهدارى آن است، اين قرآن از سوى خدايى نازل شده است كه ستوده و با حكمت است، كسانى كه طالب عزت دنيا و آخرت هستند بايد عزت را در پيروي قرآن بجويند كه خدا آن را عزيز و محفوظ قرار داده است].

و همچنين خداوند متعال مى فرمايد: ﴿وَأَوْحِي إِلَي هَذَا الْقُرْآنَ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ . [الأنعام ١٩]. [خداوند اين قرآن را بسوى من وحى نمود تا بوسيله آن شما و همه كسانى كه اين كتاب تا روز قيامت به آنها مى رسد بترسانم].

و همچنين خداوند متعال مى فرمايد: ﴿هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ﴾ . [إبراهيم ٥٢].

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ أَنْرَا انْكَارِ كُنْدِ

[این قرآن برای مردم تبلیغ است تا بوسیله آن
انذار شده و بترسند]. و آیات در این معنا زیاد
است .

و أحادیث صحیح و ثابت از رسول الله ﷺ وارد
شده که به تمسك و چنگ زدن به قرآن و اعتصام و
پیروی از آن امر میفرماید، و دلالت می‌کند که هر
کس به آن تمسك و چنگ بزند بر هدایت است، و
هر کس آنرا ترك کند بر گمراهی است .

و از دلایل آن خطبه حجة الوداع است که
رسول الله ﷺ چنین می‌فرماید: ((إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ مَا
لَنْ تَضَلُّوا إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ)) . [مسلم] .
من بین شما چیزی گذارنده ام که اگر به آن

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

اعتصام کرده و چنگ بزنید و عمل کنید هرگز
گمراه نخواهید شد، و آن کتاب خدا یعنی قرآن
است .

و همچنین در صحیح امام مسلم از زید بن أرقم
روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: ((إِئْتِي
تَارِكِ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ أَوْهُمَا كِتَابُ اللَّهِ فِيهِ الْهُدَى
وَالنُّورُ فَخُذُوا بِكِتَابِ اللَّهِ وَتَمَسَّكُوا بِهِ)) .

من بین شما دو چیز سنگین و عظیم به امانت
گذارنده ام یکی کتاب خدا است، هدایت و
پیروزی و نور در آن است، آنرا محکم بگیرید و به
آن چنگ بزنید .

پس مردم را بسوی کتاب خدا تحریک و تشویق

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا اِنْكَارِ كَنْد

نمود سپس فرمود: و أهل بیت را میان شما می‌گذارم، دربارهٔ أهل بیتم از خدا بترسید، و آنرا دو بار تکرار کرد .

و در لفظ دیگر: قرآن ریسمان خدا است، کسیکه به آن تمسک ورزد و چنگ بزند او بر راه راست هدایت خواهد بود، و کسیکه آنرا ترک کند بر گمراهی است .

إجماع علماء و مؤمنین أعم از صحابه و آنانیکه بعد از آنها آمده اند در مورد وجوب تمسک به کتاب خدا و حُکْم و قضاوت به آن همراه سنت رسول خدا ﷺ کافی است، و نیازی به آوردن دلائل در این مورد و طولانی کردن مطلب نیست .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

أصل دوم: از اصول سه گانه که علمای اسلام بر آن اتفاق و إجماع دارند سنت صحیح رسول الله ﷺ است، و کسانی که بعد از رسول الله ﷺ آمده اند به آن اصل و أساس ایمان آورده و آنرا حجت قرار داده اند و به أمت محمدی آموزش داده اند، و کتابهای بسیاری در این باره تألیف کرده اند، و آنرا در کتابهای اصول فقه، و مصطلح حدیث بیان کرده اند .

و دلایل در اینمورد بسیار زیاد است بطوریکه نمی‌توان آنها را در حصر و شمار آورد، بعضی از این دلایل در کتاب خداوند، قرآن مجید وارد شده اند و دستور به پیروی و اطاعت از رسول خدا ﷺ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

می‌دهند و مورد خطاب این دستورات اُمت رسول خدا ﷺ در عصر او و کسانی که بعد از او می‌آیند، قرار می‌گیرد .

زیرا او برای تمامی جهانیان فرستاده شده و آنها مأمورند تا روز قیامت تابع و پیرو او باشند، زیرا او ﷺ مفسر و بیان کننده قرآن است، و مبهم آن با أقوال و کردار و تقریرات او بیان شده است .

و اگر سنت پیامبر ﷺ نبود مسلمانان تعداد رکعات نماز، چگونگی آن، و واجبات نماز را نمی‌دانستند، و تفصیل و شرح احکام روزه، و زکات، و حج، و جهاد در راه خدا، و امر به معروف و نهی از منکر را نمی‌دانستند، و شرح

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

أَحْكَامِ مَعَامَلَاتٍ مِنْ خَرِيْدٍ وَفَرْوَشٍ، وَمَحْرَمَاتٍ مِنْ حَلَالٍ وَحَرَامٍ، وَوَأَجْبَاتٍ رَا فِي مَوْرِدِ عَقُوبَتِهَا وَبِحَزَائِقِهَا شَرْعِيًّا نَمِيْدَانَسْتَنْدِ .

وَ مِنْ جَمَلِهِ آيَاتِي كِهْ فِي هَذَا بَارَهْ نَازِلٌ شَدِهْ آيَهْ سُورَهْ آلِ عِمْرَانَ اسْتِ كِهْ خَدَاوَنْدِ مَتَعَالَ مِيْفَرْمَائِدِ: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ . [آل عمران ١٣٢] . [از خدا و رسولش اطاعت کنید تا مورد رحمت خداوند قرار بگیرید] .

وَ آيَهْ سُورَهْ نَسَاءِ اسْتِ كِهْ مِيْفَرْمَائِدِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

وَجُوبَ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفَرَ كَسِيكَةً آتَرَا انْكَارَ كُنْد

ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾ . [النساء ٥٩] .

[ای مؤمنین، از خدا و رسول خدا و فرمانروایان
مسلمان اطاعت و پیروی کنید — از فرمانروایان
اطاعت کنید تا زمانی که شما را به معصیت و ادا
نمی‌کنند — اگر در باره چیزی با هم اختلاف
نمودید برای رفع اختلاف به کتاب خدا قرآن، و به
پیغمبر خدا مراجعه کنید، و بعد از رحلت ایشان به
کتاب خدا، و به سنت رسول الله مراجعه نمائید
تا حل اختلاف از کتاب و سنت پیغمبر بیابید، اگر
ایمان به خدا و روز قیامت دارید این مراجعه به
کتاب خدا و سنت پیغمبر برای شما از کشمکش
بهتر است و سرانجام و عاقبت بهتری دارد] .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

و همچنین در سوره نساء باریتعالی می‌فرماید:
﴿مَنْ يَطْعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا﴾ . [النساء ۸۰] . [کسیکه فرمان رسول الله ﷺ را اطاعت کند فرمان خدا را اطاعت کرده و کسیکه (از فرمان رسول الله ﷺ) روی گرداند، به او اعتناء نکن که ما تو را حافظ و نگهبان ایشان قرار نداده ایم، بلکه تو مبلغ رسالت هستی و بازگشتشان بسوی ما است] .

چگونه ممکن است طاعت او و بازگردانیدن آنچه مردم در آن اختلاف کرده اند به کتاب خدا و سنت رسول الله ﷺ باشد اگر احتجاج به سنت رسول الله ﷺ نشود؟ یا اینکه تمام سنت محفوظ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

نباشد؟ و بنابر این قول باریتعالی بندگان خود را بر چیزی ارجاع داده که وجود ندارد! و این از باطل ترین و پوچ ترین دروغها است، و از بزرگترین کفرها به خدا و سوء ظن به اوست .

باریتعالی در سوره نمل می‌فرماید: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ . [النحل ٤٤] .

[قرآن را بر تو نازل کردیم تا آنچه را که بر ایشان نازل شده واضح و آشکار بیان نمایی، (أهل کتاب را از حقیقت آنچه در آن اختلاف دارند آگاه سازی، و امت را از ایمان صحیح بر خوردار گردانی، و توحید، و حلال و حرام وارد در قرآن را

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسْبِكَ أَنْتَ أَنْكَارُ كُنْدٍ

به مردم بیاموزی) و تا اینکه مردم تفکر و اندیشه نمایند].

و همچنین خداوند متعال در این آیه می‌فرماید:
﴿وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي
اختلفوا فيه وهدى ورحمة لقوم يؤمنون﴾ .
[النحل ٦٤] .

[و بر تو کتاب (قرآن) را نازل نکردیم مگر
برای اینکه روشن سازی برای مردم آنچه را که در
باره آن اختلاف کردند و (برای اینکه قرآن)
راهنما و رحمت باشد برای مردمی که دلهایشان آماده
ایمان است و ایمان می‌آورند].

پس چگونه خداوند بیان قرآن نازل شده را به

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسْبِكَ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

رسول الله ﷺ واگذار می‌کند، اگر سنت وجود نداشته باشد، یا اینکه حجت و ثابت نباشد!

مثال این آیه سوره نور می‌باشد که باری تعالی می‌فرماید: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾. [النور ۵۴].

[ای رسول خدا بگو: از خدا و رسول خدا اطاعت کنید، اگر به فرمان آنها پشت کردید، و از دستورات روی گردانی نمودید، و راه نفاق را در پیش گرفتید، و فرمان پیامبر خدا را اجراء نکردید، بدانید که وظیفهٔ پیامبر فقط تبلیغ وحی و رسالت

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

است، و او وظیفه خود را انجام داد و رسالت خود را تبلیغ نمود، و وظیفه شما است که از او اطاعت کنید و در آن مخلص باشید، اما شما عقب نشینی کردید و وظیفه خود را انجام ندادید، اگر از پیامبر ﷺ فرمانداری می‌کردید به راه راست می‌رسیدید، وظیفه پیامبر ﷺ فقط بیان واضح و آشکار است، اگر شما روی گردانی کنید وی مسئول ایمان نیاوردن شما نیست].

و همچنین در همان سوره می‌فرماید: ﴿وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ﴾ . [النور ۵۶].

[و نماز را بر پا دارید، زیرا با نماز خواندن دلها

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

راست و مستقیم می‌شوند و انسان به راه راست هدایت می‌شود، و زکات بدهید، زیرا زکات باعث پاکی مال و پاکی دل از بخل می‌شود، و از رسول خدا اطاعت کنید، زیرا پیروی از حُکْم خدا و رضایت داشتن به حُکْم و اجرای شریعت خدا در تمام امور كوچك و بزرگ لازم و ضروری است، و راهی را که پیغمبر در زندگی انتخاب کرد بروید تا مورد رحمت خدا قرار بگیرید].

و خداوند متعال در سورهٔ أعراف می‌فرماید:
﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۱۵۸﴾ . [الأعراف

۱۵۸]. [بگو ای رسول خدا به جهانیان همه که:

ای مردم من فرستاده خدا بسوی شما هستم، فرستاده

خدائی هستم که مالکیت و حفاظت آسمانها و زمین

از آن اوست، معبودی بحق جز او نیست، زنده

می‌کند و می‌میراند، پس ایمان بیاورید بخدای یکتا

و پیغمبرش پیامبر اُمی که ایمان دارد بخدای یکتا و به

آنچه بر او نازل گردید از کلمات و وحی خدا و

به آنچه بر بقیه پیغمبران نازل گردید از کتابها و

وحی خدا، از او پیروی کنید تا براه راست برسید،

و رشد و سعادت خود را بدست آورید].

و در این آیات دلیل واضحی است که هدایت و

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

رحمت در اتباع و پیروی از رسول الله ﷺ می‌باشد.
و این چگونه ممکن است با عمل نکردن به سنت
او؟ یا اینکه گفته شود سنت او صحیح نیست! و
یا گفته شود نمی‌توان بر آن سنت اعتماد کرد! .

و باریتعالی در سورهٔ نور می‌فرماید: ﴿فَلْيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾. [النور ۶۳].

[کسانیکه با امر رسول خدا مخالفت می‌کنند
باید بترسند از اینکه مبادا دچار فتنه و مصیبتی
شوند، یا اینکه عذابی دردناک در دنیا یا آخرت به
سبب نافرمانی به آنها برسد].

و خداوند متعال در سورهٔ حشر می‌فرماید:

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ . [الحشر ٧] .

[در اینجا يك قاعدهٔ مهم مقرر داشته و آن تبعیت رهبر مسلمین از نصوص شریعت) که هر چه پیامبر به شما داد آنرا بپذیرید، و هر چه پیامبر شما را از آن منع کرد از آن دور شوید] .

و آیات در این موضوع و مطلب بسیار است و همهٔ آنها بر وجوب اطاعت رسول الله ﷺ و بر پیروی از آنچه او آورده دلالت می‌کنند، چنانکه قبلاً دلیل بر وجوب اتباع کتاب خدا و تمسک به آن طاعت و اوامر و نواهی ذکر کردیم، و این دو اصل و اساس ملازم و وابسته به هم هستند و از هم جدا

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

شدنی نیستند، هر کس یکی از آن دو را انکار کند مانند اینکه دیگری را انکار و دروغ دانسته، و این به اجماع اهل علم و ایمان کفر و ضلالت و گمراهی و خروج از دایرهٔ اسلام می‌باشد .

و أحادیث در وجوب اطاعت رسول خدا ﷺ و اتباع و پیروی از آنچه آورده و تحریم معصیت او بطور متواتر وارد شده است ؛ و آنهم در حق کسیکه در زمان او بوده و بعد از او تا روز قیامت خواهد آمد .

و از جمله این احادیث، حدیثی است که در صحیحین از ابی‌هریره رضی الله عنه ثابت است که پیامبر ﷺ فرمودند: ((من أطاعني فقد أطاع الله ومن

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

عصائی فقد عصی الله)) . [متفق علیه] .

کسیکه از من اطاعت کند مانند اینکه از خدا اطاعت کرده، و کسیکه از من نافرمانی کند مانند اینکه خدا را معصیت و نافرمانی کرده است .

و در صحیح بخاری نیز از اَبی هریره روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: ((كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبِي قَيْلٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَأْبَى قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى)).

[البخاري] .

همه اُمت من داخل بهشت خواهند شد مگر کسیکه خود از دخول آن امتناع ورزد، گفته شد ای رسول الله چه کسی است که از دخول آن

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

امتناع می‌ورزد؟ فرمود: کسیکه از من اطاعت کند داخل بهشت خواهد شد، و کسیکه از من نافرمانی کند او همان کسی است که خود از دخول آن امتناع ورزیده است .

و أحمد و أبوداود و حاکم با إسناد صحیح از مقدم بن معدی کرب از رسول الله ﷺ روایت می‌کنند که فرمودند: ((ألا إني أوتيت الكتاب ومثله معه، ألا يوشك رجل شبعان على أريكته يقول عليكم بهذا القرآن فما وجدتم فيه من حلال فأحلوه وما وجدتم من حرام فحرّموه)) . [أحمد، أبوداود، حاکم] .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

همانا به من قرآن و مثل و مانند آن قرآن^(۱)، داده شده است، همانا بزودی مردی سیر خورده و تکیه زده بر متکا و بالشت خود که بگوید: بر شماست که فقط پیرو قرآن باشید، و هر چه در آن از حلال یافتید پس آنرا حلال بدانید، و آنچه در آن از حرام یافتید آنرا حرام بدانید^(۲).

و أبوداود و ابن ماجه با سند صحیح از ابن أبي رافع و او از پدرش روایت کرده که رسول الله ﷺ فرمودند: ((لا ألفین أحدکم متکئاً علی أریکته یأتیه الأمر من امری مما أمرتُ به او نهیتُ عنه فیقول لا ندري، ما وجدنا فی کتاب الله اتبعناه)). [أبوداود

(۱) یعنی حدیث رسول الله ﷺ.

(۲) یعنی حدیث و سنت پیامبر ﷺ را قبول نکنید.

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

و ابن ماجه] . نينم كه يكي از شما بر بالشت خود
تكيه زده و امري از اوامري كه من به آن امر کرده
ام و يا از آن نهي کرده ام بر او آيد و او گويد
نميدانم! فقط آنچه در كتاب خدا پيدا كرديم
قبول خواهيم كرد .

و از حسن بن جابر روايت است كه گفت:
شنيدم از مقدم ابن معدي كرب رضي الله عنه كه مي گويد:
(حرم رسول الله ﷺ يوم خير أشياء ثم قال يوشك
أحدكم أن يكذبي وهو متكئ يحدث بحديثي فيقول
بيننا وبينكم كتاب الله فما وجدنا فيه من حلال
استحللناه، وما وجدنا فيه من حرام حرمناه، ألا إنَّ
ما حرم رسول الله مثل ما حرم الله)). [ترمذی وابن

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

ماجه وحاكم] .

رسول الله ﷺ روز غزوه خیبر چیزهایی را حرام کرده، سپس فرمود: پیدا می‌شود یکی از شما که مرا تکذیب کند در حالیکه بر بالشت خود تکیه زده و از سخنان من صحبت می‌کند، سپس می‌گوید: بین ما و شما کتاب خدا است، هر چه در آن حلال یافتیم، آنرا حلال می‌دانیم، و آنچه در آن حرام یافتیم آنرا حرام می‌دانیم، بدانید که همانا آنچه رسول الله ﷺ حرام کرده مانند آن چیزی است که خدایتعالی آنرا حرام فرموده است .
و أحادیثی بطور متواتر از رسول الله ﷺ ثابت است که در خطبه خود وصیت می‌فرمودند که:

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

حاضرین به غائبین ابلاغ کنند، و می‌فرمودند: ممکن است ابلاغ شده ای برداشت بیشتر و دقت و توجه بهتری از شنونده داشته باشد .

و از آن احادیث متواتر: حدیثی در صحیحین است که رسول الله ﷺ در حجة الوداع در خطبه خود در روز عرفه و روز عید قربان برای مردم چنین فرمودند: افراد حاضر به افراد غائب برسانند زیرا ممکن است کسیکه به او ابلاغ شود دقت و توجه بهتری از شنونده داشته باشد .

پس اگر سنت او بر شنندگان و ابلاغ شدگان حجت نبود، و اگر سنت او تا روز قیامت باقی نمی‌ماند، به آنها دستور تبلیغ داده نمی‌شد .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

پس معلوم می‌شود که دلیل بودن و حجت بودن سنت او همچنان پا بر جا است، بر شنونده ای که از زبان رسول الله ﷺ شنیده، و بر کسیکه برای او با اُسانید صحیحہ نقل شده است .

و اصحاب و یاران پیامبر ﷺ سنت قولی و فعلی او را حفظ کرده اند و همچنین تابعین، سپس تابعین آنرا ابلاغ کرده اند به نسل بعدی خود، و همچنین علماء و دانشمندان ثقه که گفتار آنان مورد اعتماد می‌باشد نسل بعد از نسل، و قرن بعد از قرن نقل کرده اند .

و آنرا در کتابهای خود جمع آوری و بیان کرده اند و صحیح و ضعیف آنرا بیان کرده اند .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

و برای شناخت صحیح و ضعیف قوانین و ضوابط معینی بین خود قرار داده اند تا بوسیله این قوانین صحیح و ضعیف احادیث شناخته شوند .

و علماء و دانشمندان، کتابهای سنت اعم از صحیح بخاری و مسلم و کتابهای دیگر را بخوبی و بطور کامل حفظ کرده اند، همچنانکه خداوند کتاب خودش (قرآن) را طبق وعده اش از بازیچه قرار گرفتن، و الحاد، و کفر کافران، و تحریف و تغییر یاوه گویان حفظ نموده است، چنانکه می‌فرماید: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ . [الحجر ۹] . [ما قرآن را نازل کردیم و ما حافظ و نگهدارنده آن هستیم] .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

و جای هیچ شك و تردیدی نیست که سنت رسول الله ﷺ و وحی نازل شده است و خداوند آنرا حفظ فرموده چنانکه کتاب خود قرآن را حفظ فرموده، و باریتعالی برای آن سنت علمائی نقاد و جداکننده^۴ خوب از بد بر انگیزته که تحریف و تغییر و تبدیل باطل اندیشان و یاوه گویان، تعبیر و تفسیر جاهلان را از آن دور می‌کنند و هر آنچه را که دروغگویان نادانان و ملحدان به آن چسبانیده اند دور می‌کنند، زیرا باریتعالی آنرا تفسیری برای قرآن کتاب خود و بیان آنچه مبهم و مشکل است از احکام قرار داده، و ضمن آن احکام دیگری است که نص آن در قرآن وارد

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

نشده، مانند تفصیل و شرح احکام دوران شیرخوارگی بچه‌ها و بعضی از احکام میراث، و تحریم جمع بین زن و عمهٔ او و بین زن و خالهٔ او و غیر از این از احکام که در سنت صحیح رسول الله ﷺ وارد شده و در قرآن از آن ذکری نیست.

ذکر بعضی از آنچه از صحابه و تابعین و اهل علم و دانش در تعظیم سنت رسول الله ﷺ و وجوب عمل به آن وارد شده در صحیحین از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که گفت وقتی رسول الله ﷺ دنیا را وداع گفتند بعضی از عرب کافر شدند، ابوبکر رضی الله عنه گفت: به خدا قسم که جنگ خواهم کرد با کسیکه بین نماز و زکات فرق گذارد، پس

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

عمر بن الخطاب رضي الله عنه به او گفت: چگونه با آنان جنگ می‌کنی در حالیکه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: ((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا)). [متفق عليه] .

مأمور شده ام با مردم بچنگم تا اینکه بگویند: لا إله إلا الله: معبود بحقى بجز خدای یکتا نیست، پس اگر آنرا گفتند خون، و جان، و اموال آنها، بجز به حق آن^(۱) از من حفظ می‌شود .

و أبوبکر صدیق رضي الله عنه گفت آیا زکات از حق آن نیست؟ به خدا قسم اگر گردنبد شتری که به

(۱) یعنی بجز اینکه کارهایی انجام دهند و آن کار موجب شود با آنها بچنگ پردازم .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

رسول الله ﷺ می‌دادند از من منع کنند به خاطر منع آن، با آنان جنگ خواهم کرد، عمر رضی الله عنه گفت در نتیجه دانستم که خداوند سینه و قلب ابوبکر را برای جنگ روشن کرده و دانستم که او بر حق است .

و صحابه رضی الله عنهم رأی و مشورت ابوبکر رضی الله عنه برای قتال أهل ردت را قبول کردند و با او به جنگ پرداختند تا اینکه آنان را به اسلام برگردانند، و کسبیکه بر آن اصرار کرد او را کشتند .

و این قصه برای تعظیم و بزرگداشت سنت رسول الله ﷺ و وجوب عمل به آن واضح ترین دلیل است .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

مادر بزرگی بسوی ابوبکر آمد و از میراث خود سؤال کرد، ابوبکر رضی الله عنه به او جواب داد که در کتاب خدا حقی برای تو در این باره وارد نشده، و نمی‌دانم که رسول الله صلی الله علیه و آله در این مسأله قضاوتی کرده باشد، و از مردم سؤال خواهم کرد، سپس از صحابه رضی الله عنهم سؤال کرد و بعضی از آنها شهادت دادند که رسول اکرم صلی الله علیه و آله مادر بزرگ را سهم يك ششم داده، پس ابوبکر رضی الله عنه به آن قول قضاوت کرد.

عمر رضی الله عنه عاملان خود را وصیت میکرد که بین مردم با کتاب خدا قضاوت و حکم کنند، و اگر در کتاب خدا آن حکم را نیافتند به سنت رسول

و جوب عمل به سنت رسول الله ﷺ و کفر کسیکه آنرا انکار کند

الله ﷺ رجوع کنند، و وقتی در باره سقط جنین که در شکم مادر مرده است به سبب تعدی و ظلم به او اشکال پیدا کرد از صحابه رضی الله عندهم سؤال کرد، پس محمد بن مسلمه و المغیره بن شعبه رضی الله عنهما نزد او شهادت دادند که رسول الله ﷺ در باره این به آزاد کردن کنیزی و یا برده ای قضاوت کرده، پس عمر رضی الله عنه به آن حکم قضاوت کرد .

و وقتی عثمان رضی الله عنه حکم عزاداری زنی که شوهرش فوت کرده را نمی‌دانست کجا باید عزادار باشد فریعة دختر مالک بن سنان خواهر أبو سعید الخدری رضی الله عنهما به او خبر داد که رسول الله ﷺ به او امر فرمودند بعد از وفات شوهرش در خانه

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

اش عزاداری کند تا اینکه حداد و عزای او تمام گردد
پس عثمان رضی الله عنه به همان حکم قضاوت کرد .

و همچنین در اجرای حد و عقوبت و مجازات و
شلاق زدن بر شراب خواری ولید بن عقبه به سنت
پیامبر صلی الله علیه و آله قضاوت کرد .

و وقتی به علی رضی الله عنه خبر رسید که عثمان رضی الله عنه از
حج تمتع منع می‌کند، علی رضی الله عنه حج تمتع انجام داد —
یعنی به حج و عمره با هم لبیک گفت — و فرمود:
سنت رسول الله صلی الله علیه و آله را به خاطر قول و سخن يك
نفر ترك نمی‌کنم .

و وقتی بعضی از مردم بر عبدالله بن عباس
رضی الله عنهما در مورد حج تمتع اعتراض

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

کردند و گفتند ابوبکر و عمر به حج افراد تشویق کرده و آنرا مقدم میدانستند عبدالله بن عباس رضی الله عنهما گفت میترسم که سنگهایی از آسمان بر شما پرتاب شود، میگویم رسول الله ﷺ چنین فرمودند، و شما میگوئید ابوبکر و عمر رضی الله عنهما چنین گفتند!

پس کسی که به خاطر قول ابوبکر و عمر با سنت مخالفت نماید بیم آن می‌رود که دچار عذاب شود، پس حال کسانی که به خاطر قول غیر ابوبکر و عمر رضی الله عنهما مجرد به رأی و اجتهاد خود با سنت مخالفت می‌کنند چه خواهد شد؟

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

و وقتی بعضی از مردم با عبدالله بن عمر بن الخطاب رضی الله عنهما در مورد بعضی از سنتها اختلاف کردند، عبدالله رضی الله عنه گفت: آیا ما مأموریم که تابع عمر باشیم؟

و وقتی مردی به عمران بن حصین رضی الله عنهما گفت: ما را از کتاب خدا قرآن سخن بگو، و او داشت سخن از سنت و حدیث رسول الله صلی الله علیه و آله می‌آورد عصبانی شد و گفت: سنت بیان کننده و تفسیر کننده کتاب خداست، اگر سنت نبود نمی‌دانستیم که نماز ظهر چهار رکعت است و مغرب سه رکعت است، و صبح دو رکعت است، و تفصیل و شرح احکام زکات و غیر از اینها که

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

در سنت است نمی‌دانستیم .

و أخبار بسیاری از صحابه رضی الله عنهم در تعظیم شأن سنت و وجوب عمل به آن و تحذیر از مخالفت به آن وارد شده است .

و همچنین عبدالله بن عمر رضی الله عنهما وقتی روایت کردند که رسول الله ﷺ فرمودند: ((لا تمنعوا إماء الله مساجد الله)). [متفق علیه]. کنیزان خدا^(۱) را از رفتن به مساجد منع مکنید .

بعضی از پسران او گفتند به خدا قسم که آنان را منع می‌کنیم، پس بر آنها عصبانی شد و به آنان بدی گفت، و گفت: می‌گویم رسول الله ﷺ

(۱) یعنی زنان مسلمان .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

فرمودند و می‌گوئید به خدا قسم آنان را منع می‌کنیم!

و وقتی عبدالله بن المغفل المزنی رضی الله عنه (و او از صحابه رسول الله ﷺ می‌باشد) دید یکی از نزدیکانش سنگریزه را بر یکدیگر پرتاب می‌کنند از آن عمل منع کرد و به او گفت رسول الله ﷺ از پرتاب کردن سنگریزه و ریگ نهی فرمودند و فرمودند: این سنگریزه‌ها چیزی را صید نمی‌کند، و دشمنی را شکست نمیدهد، و او را باز نمی‌دارد، ولیکن دندان‌های او را می‌شکند، و چشمی را بیرون می‌آورد و کور می‌کند، سپس او را در وقت دیگری دید که همان کار را انجام می‌دهد، گفت

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتِرَا انْكَارِ كُنْد

به خدا قسم که تا ابد با تو سخن نمی‌گویم، از رسول الله ﷺ تو را با خبر می‌کنم که از آن نمی‌فرمودند سپس دوباره آنرا انجام می‌دهی؟

و إمام بیهقی در کتاب خود (سنن الکبری) از آیوب السختیانی تابعی جلیل روایت می‌کند که گفت: اگر سنت رسول را برای مردمی بسخن و گفتار آوردی و او گفت ما را از این واگذار و از قرآن سخن بگو بدان که آن شخص گمراه است . و إمام أوزاعی رحمت الله علیه گوید: سنت حکم کننده و شرح دهنده کتاب خدا است و مطلق های کتاب را مقید می‌کند و یا به احکامی که در قرآن ذکر نشده می‌پردازد .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكِهِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

چنانکه باری تعالی می‌فرماید: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ
يَتَفَكَّرُونَ﴾^(۱) . [النحل ۴۴] .

و قبلاً گفتار رسول الله ﷺ را ذکر کردیم که
فرمودند: ((أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ)) .
[راجع شود به ص ۱۷] .

همانا به من قرآن و مانند آن داده شده است .
و امام بیهقی از عامر الشعبي رحمت الله علیه
روایت می‌کند که به بعضی از مردم گفت:
((إِنَّمَا هَلَكْتُمْ فِي حِينِ تَرَكْتُمُ الْآثَارَ)) . [البیهقی] .
براستی شما هلاک شدید و از بین رفتید وقتی اثر و

(۱) در تفسیر آن راجع شود به ص ۱۲ همین کتاب .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرٍ كَسِيكَةً آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

سنت صحیح رسول الله ﷺ را ترك کردید .
و امام بیهقی رحمه الله از امام أوزاعی رحمت الله
علیه روایت میکند که به بعضی از دوستان و یاران
خود گفت: اگر از رسول اکرم ﷺ حدیث و سنتی
بتو رسید مبادا به غیر از آن سخن بگوئی زیرا
رسول الله ﷺ ابلاغ کننده ای از جانب باری تعالی
بود .

و امام بیهقی از امام سفیان بن سعید الثوری
رحمه الله روایت می کند که گفت: همانا همه علم و
دانش علم به سنت و آثار رسول الله ﷺ می باشد .
و امام مالك رحمت الله علیه به طرف قبر رسول
الله ﷺ رو کرد و فرمود: سخن و گفتار همه ما

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

قابل رد است مگر سخن و گفتار صاحب این قبر
که قابل رد نیست^(۱) .

و إمام أبوحنيفة رحمه الله گوید: اگر حدیث و
سنتی از رسول الله ﷺ آمد آنرا بر سر و چشم
می‌گذاریم .

و إمام شافعی رحمه الله گوید: هرگاه از رسول
الله ﷺ حدیث صحیحی روایت کردم و آنرا نگرفتم
و عمل نکردم شما را گواه می‌دانم که عقلم را از
دست داده ام .

و همچنین می‌گوید: اگر سخن و گفتاری گفتم
و حدیث رسول الله ﷺ بر خلاف گفتار من بود

(۱) یعنی قول صحیح او واجب القبول است .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُفْرٍ كَسَيْكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْدِ

پس قول و گفتار مرا به دیوار بزیند .

و إمام أحمد بن حنبل رحمه الله به بعضی از یاران خود گفت: مرا تقلید مکنید، و إمام مالك را تقلید مکنید، و إمام شافعی را تقلید مکنید، و بگیری از آنجائیکه ما آنرا گرفتیم، (یعنی از أحادیث پیامبر اکرم ﷺ) .

و همچنین می‌گوید: تعجب کردم از اقوامی که إسناد و صحت إسناد حدیث رسول الله ﷺ را دانستند سپس می‌روند و رأی سفیان را می‌گیرند .
و باریتعالی می‌فرماید: ﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

أَلِيمٌ ﴿١﴾ . [النور ٦٣] .

سپس گفت: آیا می‌دانی فتنه چیست، فتنه شرك است، ممکن است اگر بعضی از گفتار رسول الله ﷺ را رد کرده قبول نکند در قلب او گمراهی افکنده شود و هلاك گردد .

و إمام بیهقی از مجاهد بن جبر تابعی جلیل روایت می‌کند در قول خداوند: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾ . [النساء ٥٩] . [اگر در بارهٔ چیزی اختلاف نمودید برای رفع اختلاف به کتاب خدا و سنت رسول الله ﷺ مراجعه کنید تا حل اختلاف از کتاب و سنت بیابید] .

(١) در تفسیر آن راجع شود به ص ١٥ همین کتاب .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

گفت: برگردانیدن بسوی خدا یعنی: بسوی کتاب او، و برگردانیدن بسوی رسول یعنی: بسوی سنت اوست .

پس اگر در چیزی اختلاف کردید آنرا بسوی خدا و رسول خدا برگردانید .

و إمام بیهقی از محمد بن شهاب زهری رحمه الله روایت می‌کند که گفت: کسانی که از علماء و دانشمندان ما رفتند و فوت کردند می‌گفتند اعتصام و پیروی از سنت رسول الله ﷺ نجات و پیروزی است .

و موفق الدین بن قدامه رحمه الله در کتاب خود: روضة الناظر در بیان اصول احکام چنین می‌گوید:

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

أصل و أساس دوم از دلایل، سنت رسول الله ﷺ می‌باشد و گفتار رسول الله ﷺ حجت است زیرا از دلایل معجزات بر صدق و راستی اوست، و باری تعالی به طاعت او و تحذیر از مخالفت او امر فرموده است .

و إمام ابن كثير رحمه الله در تفسیر این آیه گوید:
﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم﴾^(۱) . یعنی: از اوامر رسول الله ﷺ، آنهم طریقهِ و راه و روش و سنت و شریعت اوست، پس گفتار و کردار بنی آدم با گفتار و کردار رسول الله ﷺ مقایسه و مطابقت

(۱) سورة النور آیه ۶۳، تفسیر آن در ص ۱۵ گذشت .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

می‌شود، و آنچه موافق آن بود قبول، و آنچه مخالف آن بود مردود و بر قائل و گوینده او برگردانیده می‌شود، و آن هم هر که خواهد باشد .

چنانکه بخاری و مسلم در صحیح خود و دیگران از رسول الله ﷺ روایت کرده اند که رسول الله ﷺ فرمودند: ((**مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ**)). [متفق علیه] .

هر کس عمل و کرداری انجام دهد که راه و روش ما بر آن نیست آن عمل و کردار مردود و غیر قابل قبول است .

پس بترسد و بر حذر باشد کسیکه ظاهراً و باطناً مخالف شریعت رسول الله ﷺ باشد ﴿**أَنْ تَصِيْبَهُمْ**

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتْرَا انْكَارِ كَنْد

مَثَلِ مَنْ وَ مَثَلِ شَمَا مَانَنْدِ مَرْدِي اسْتِ كِه آتَشِي
رُوشَنْ كَرْدِه وَ قَتِي اطْرَافِ خُودِ رَا نُورَانِي وَ
رُوشَنْ كَرْدِ وَ پَرُوانِه هَا وَ حَشْرَاتِ كِه اطْرَافِ آن
مِي كَرْدَنْدِ دَرِ آتَشِ مِي أَفْتَنْدِ، آن مَرْدِ جَلُوكِيرِي
مِي كَنْدِ وَ نَمِي كَنْدِ كِه پَرُوانِه هَا وَ حَشْرَاتِ دَرِ
آتَشِ بِيْفْتَنْدِ وِلي بَرِ او غَلْبِه كَرْدِه خُودِ رَا دَرِ آتَشِ
مِي أَفْتَنْدِ، فَرْمُودِ پَسِ اَيْنِ مَثَلِ مَنْ وَ شَمَا سْتِ، مَنْ
كَمْرَبَنْدِ شَمَا رَا كَرْفْتِه اَزِ آتَشِ دُورِ مِي كَنْمِ، وَ شَمَا بَرِ
مَنْ غَلْبِه كَرْدِه وَ هُجُومِ مِي كَنْدِ وَ خُودِ رَا دَرِ آتَشِ
مِي أَفْتَنْدِ .

وَ اِمَامِ سَيُوطِي رَحْمَهِ اللهِ دَرِ كِتَابِ خُودِ مِفْتَاَحِ

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انكار کند

الجنة في الاحتجاج بالسنة^(۱) چنین گوید:

(بدانید — خدا شما را رحمت کند — هر کس
حجیت حدیث رسول الله ﷺ قوی و فعلی با
شروط معروف آن در اصول دین را انکار کند
ﷺ کافر می‌باشد و از دایرهٔ اسلام خارج است
و روز قیامت با یهود و نصاری و با فرقه‌ها و
طائفه‌های گمراه و کافر محشور خواهد شد).
و أخبار از صحابه و تابعین و کسانی که بعد از
ایشان آمده‌اند از علماء و دانشمندان در تعظیم
سنت و وجوب عمل به آن و تحذیر از مخالفت آن
بسیار زیاد وارد شده است .

(۱) کلید بهشت در احتجاج به سنت رسول الله ﷺ .

وَجُوبِ عَمَلٍ بِسُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَفْرِ كَسِيكَةِ آتَرَا انْكَارَ كُنْد

و امیدوارم آنچه در اینجا ذکر کردیم از آیات و احادیث و اخبار کافی و قانع کننده باشد برای کسیکه حق طلب است، و از باری تعالی برای خود و تمامی مسلمانان توفیق به آنچه خداوند رضایت آنرا دارد مسئلت دارم، و سلامت از اسباب خشم و غضب او، و اینکه تمامی ما را به راه مستقیم هدایت فرماید زیرا او شنونده و نزدیک است .

وصلی الله علی عبده ورسوله نبینا محمد وعلی آله و أصحابه و أتباعه بإحسان .

عبدالعزیز بن عبداللہ بن باز

مفتی عام عربستان سعودی و رئیس کبار علماء

و رئیس دایرهٔ بحثهای علمی و فتوی شرعی